

Десета глава

КОЙ УПРАВЛЯВА ОТ 2001 ДО 2005 г.?

Преди да свидетелствам за този сравнително близък период, се налага да се разгранича от настоящето, за да покажа събитията такива, каквито се виждаха по време на управлението на НДСВ и ДПС. Разграничението е необходимо, защото в тези години бяхме в опозиция и това може да ме направи необективен и по-прозорлив, но със задна дата. Ще се опитвам да отсявам знанията и разбиранията ни тогава от прояснената с годините истина. Единственият начин да го направя е да цитирам много повече свои и на други политици изказвания, за да покажа различните ни позиции как сме тълкували ставащото и какви очаквания сме имали. Също така, за да аргументирам своите заключения, ще се наложи да обременя текста, като цитирам много закони, други нормативни документи и съдебни решения.

Надявам се така наситено с неоспорими доказателства моето свидетелство да постави читателя пред избор как да възприема събитията, политиката и самите политици от тези години. Да му позволи едновременно да съпостави този избор с това, което знае и в което е убеден днес. Защото в светлината на днешния ден, колкото и да е все още замъглена истината за първото десетилетие на 21. век, политическите процеси изглеждат по друг начин. Твърдя, че дори сега истината остава замъглена, защото мнозина биха отговорили на въпроса, поставен в заглавието на тази глава, че е управлявал Симеон Сакскобургготски. А този отговор не е верен.

Яснотата за онова управление, която има днес в обществото¹⁰⁸, прави трудно обясними неговите избори за парламент и президент през 2001 г.

---

¹⁰⁸ Опитът на създадената от С. Сакскобургготски партия НДСВ да се върне в българския парламент през 2023 г. завърши с резултат 0.27% от гласовете на избирателите.

НОВА ПОЛИТИЧЕСКА СЦЕНА

Политическата система, която се формира в края на 1989 г. и началото на 1990 г., се промени в 2001 г.

НДСВ

Още със създаването си Националното движение „Симеон Втори“ привлече значителна част от избирателите и политиците от демократичната общност, като говореше за себе си като за „доброто СДС“. Като обещаваще „помирение“, привлече също избиратели на левицата, но по-малка част, предимно по-млади кариеристи. Слагам думата в кавички, защото, както се оказа впоследствие, помирението трябваше да бъде изцяло за сметка на демократите и демокрацията. От нас се очакваше не да се помирим, а да се примирим.

Монтирането на партията в политическата система на страната бе осъществено със забележително майсторство. С манифестирана съпричастност и емоционалност Симеон Сакскобургготски се опря на най-болните проблеми на обществото: посочи „нарастващия гняв на много хора“; обеща избавление от мизерията „не по-късно от 800 дни“; обяви се за „незабавни промени на политическата система и нейния морал“; за „скъсване с политическата партизанщина“; и за „премахване на корупцията, която се е превърнала в главен враг на България, обричайки народа ни на бедност и отблъсквайки жизнено необходимия чуждестранен капитал“.¹⁰⁹

От друга страна, призна успехите на ОДС във външната политика на България и положителните тенденции в икономическото развитие до есента на 2000 г. И възприе нашите политически цели: 1) „... пълноправно членство в Европейския съюз и НАТО. Смятаме да затвърдим постигнатото съгласие, като гарантираме продължаването на държавната политика, успешно водена през последните четири години от правителството на господин Иван Костов“¹¹⁰. Прие и изпълни нашия конкретен план за влизане в Алианса – „непосредствена външнополитическа задача на правителството е България да получи покана за присъединяване към НАТО на срещата на Алианса в Прага през 2002 г. В случай на успех

¹⁰⁹ Обръщение към народа на Симеон Сакскобургготски, 6.04.2001.

¹¹⁰ Народно събрание на Република България. Стенограми от пленарни заседания. 1-во извънредно заседание. София, вторник, 24.07.2001.

можем да разчитаме на пълноправно членство на България през 2004 г.“; 2) Заяви готовност за: „решителна борба с корупцията, бърз и устойчив икономически растеж“¹¹¹; 3) Заимства конкретна част от икономическия план на ОДС, като се обяви „най-категорично за запазване на сегашния фиксиран валутен курс и режим на валутен борд до приемането на България в Европейския валутен съюз“¹¹².

Новото движение партия имаше приветлив и обещаващ външен вид. Пострадал от комунистическия режим, но простил и преодолял страданията си аристократ гарантираше обещаната политика. Зад него юпита от Лондон, преподаватели от Софийския университет „Св. Климент Охридски“ и мениджъри представляваха управленската компетентност. Всичко това зовеше да му се вЕрва.

Движението вкара 120 депутати в парламента. Само че след изборите речта на новия премиер завърши с минимизиране на личната му отговорност: „По време на предизборната кампания ви бях казал: „Вярвайте ми!“ . Днес добавям: „Вярвайте в себе си!“¹¹³ Казаното след изборите бе без значение. `Народът`¹¹⁴ вече бе му повярвал и го бе избрал.

Преди изборите мнозинството в СДС имахме положително отношение към новата партия в различна степен. На всички срещи в страната и в чужбина между членове на нашето ръководство и бившия монарх получавахме уверения, че сме заедно. След като Софийският градски съд отказа да регистрира НДСВ за участие в изборите, предложих хора от Движението да се включат в листите на ОДС, както и в предизборната програма на ОДС да влязат част от идеите от тяхната програма. Президентът Петър Стоянов заяви, че „начинът, по който се създава и развива феноменът НД „Симеон II“, даде много важен урок на всички български политици. А именно, че в България трябва да се управлява с повече морал, с повече честност и отговорност“¹¹⁵. Пред Дарик радио на 24 април 2001 г. изрази увереност, че „българската демокрация ще

¹¹¹ Пак там.

¹¹² Пак там.

¹¹³ Народно събрание на Република България. Стенограми от пленарни заседания. 1-во извънредно заседание. София, вторник, 24.07.2001.

¹¹⁴ Слагам тези особени кавички на онези символи, които бяха употребявани от комунистическата доктрина, за да подчертавам непрекъснато, че зад тях стоеше друга реалност, както и на фалшивите митове, създадени по време на прехода.

¹¹⁵ Вж. Стоянов, П. Създаването на НД „Симеон II“ е урок за всички политици в България. – В: *Дневник*, 11.04.2001.

спечели от участието на Национално движение „Симеон Втори“ в парламентарните избори“. В същата посока бяха изказванията на повечето колеги от ръководството.

Само заместник-председателят на СДС Йордан Соколов бе озадачен. Отговори на въпрос как приема думите на бившия монарх за необходимост от смяна на политическата система у нас с думите, че такава смяна вече е била извършена след 1989 г., когато от тоталитарно управление и диктатурата на БКП страната е преминала към политически плурализъм и демокрация, и че ако се има предвид връщане на монархията, той е за парламентарна република.

Разбрахме за каква смяна на политическата система е ставало дума по време на мандата на новото правителство.

ОДС

В Обединените демократични сили, и в частност в СДС, разпадът вече се бе задълбочил. На Дванайсетата национална конференция на СДС посочих БСП като основен наш противник, а Националното движение на Симеон II определих само като електорален конкурент. Изразих съмнение, че то „надали ще е способно да споделя отговорността за бъдещи трудни политически решения“. Със сигурност нашето отношение към новата партия демотивира допълнително наши партийни членове и избиратели; насърчи тези от тях, които вече се бяха ориентирали към бъдещите управляващи; и снижи границите ни с царистите, така че много седесари ги прескочиха с лекота.

На конференцията се опитвах да убеждавам партията, че имаме всички основания да погледнем в очите своите избиратели и да поискаме доверието им отново. Признах пред делегатите, че съм допуснал лични грешки, че съм се предоверявал на недостойни хора. Бях откровен: „Често не ми стигаха сили да бъда на висотата на вашите очаквания. Направих много компромиси, но никога с личния си морал и ценностите на СДС. Не предприех решителни действия преди и след предишната конференция, защото не исках да поставям на карта политическата стабилност на България. Много неща не ми харесват в СДС, но в името на издължаването към българските граждани съм готов да продължа напред“¹¹⁶.

И сега съм готов да повтора казаното тогава: „Нито едно болезнено решение в провеждането на реформи не съм вземал с каменно сърце.

¹¹⁶ Дванайсета национална конференция на СДС. – В: Демокрация, 5.06.2001.

Винаги съм носил съчувствието и състраданието към оставащите без работа, към тези, чийто живот остана много труден¹¹⁷.

Предизборната ни кампания бе вяла и без лидерство. Поканеният отвън съветник препоръча фокусирането ѝ върху Надежда Михайлова и Стефан Софийански. Бе отчел, че компроматната война, която се водеше срещу мен, е дала резултат. Предполагам, че е доловил и моята недоволствителна лична мотивация, въпреки че много се стараех това да не ми личи.

Тогава се разпространяваше, включително в ръководството на коалицията, че Симеон Сакскобургготски иска да стане президент. Надеждите и уверенията бяха, че НДСВ ще управлява с нас. Вероятно затова още по време на кампанията Стефан Софийански започна да се предлага сам за министър-председател и така да предава позициите на ОДС. Така разнебитени не изглеждахме добре даже в очите на верните си избиратели.

Изборите бяха катастрофа за нас, която и сега ми е трудно да опиша. ОДС се оказахме с 51 депутати, само с един повече от БСП. Реших да подам оставка още в нощта на изборния ден. Говорих първо с Надежда Михайлова¹¹⁸ да я предложа за председател на партията. Тя ми отказа, привеждайки свои семейни причини. Екатерина Михайлова се съгласи да поеме отговорността след нашия изборен провал, в онзи най-труден момент за партията. Неизвестни за мен основания промениха семейните причини на Надежда и на следващата конференция тя се кандидатира за председател. Моята оставка и оспорването на нейното ръководство отключиха вътрешните противоречия и борби. Разпадът на партията се ускори.

Ще вмъкна няколко думи за личните ми задължения в следващия период. Не знам какво ме накара, но препрочетох „Фондацията“ на Айзък Азимов. Изглежда, някак ми повлия. Поисках да съхраня знанията и опита, който имахме. След като подадох оставка като председател на СДС, поех Фондация „Демокрация“. Тя набираше дарения и финансираше заедно с Фондация „Конрад Аденауер“ събития на демократичната общност и обучението на нейните политически представители. Намерението ми бе да се посветя на тази дейност. Там подготвих първите си лекции, за да покажа какво е политика и как се прави.

---

¹¹⁷ Пак там.

¹¹⁸ Сега Надежда Нейнски.

Институционализиране на корупцията

Основният корупционен инструмент на Ахмед Доган стана създаването на специално *Министерство на държавната политика при бедствия и аварии*. То бе договорено още на преговорите за съставяне на правителството на тройната коалиция. То е една от институциите, с които БСП и НДСВ задоволиха претенциите му и се отплатиха за предоставения им мандат. От средата на август 2005 г. въпросното министерство бе оглавно от Емел Етем, която по това време бе знакова фигура и дясната ръка на председателя на ДПС. Нейният личен министерски ранг бе повдигнат с избирането ѝ за заместник министър-председател. Така Доган се сдоба с още едно „разходно“ министерство.

По време на дебата бе посочено, че четири месеца новосъздаденото министерство е реален разпоредител на значителни бюджетни средства. Управленските възможности на тази институция бяха само на хартия. Дори нямаше отпуснати средства за текуща издръжка. Предвидените от правителството през ноември 2005 г. в правилника му 195 щатни административни служители, седем дирекции и инспекторат, който да контролира дейността на администрацията, не бяха назначени. Скрито бе в плътна мъгла как министър Етем осъществяваше държавните политики, как обединяваше функциите на съществуващите ведомства и Националната служба „Гражданска защита“, ангажирани с превенцията, реагирането, управлението и възстановяването при кризи. Министерството дори нямаше офиси, нямаше сграда, но имаше един обещаващ заместник-министър – 25-годишния Делян Пеевски. И управляваше посочените по-горе 240 – 260 млн. Огромни средства, които успя да `усвои`.

Още преди това `усвояване` Ахмед Доган разясни в Би Ти Ви как разбира политиката и конкретно своето отношение към икономиката. Ще припомня това негово интервю, защото в него се съдържа ключ, който разкрива мотивацията на управляващите, когато той е част от тях. Той каза, че стои в средата и около него има обръч от фирми.⁴⁰⁰ Каза го два дни преди изборите, като част от предизборна агитация, изтъквайки едновременно собствената си огромната значимост.⁴⁰¹ В представите му тази истина

⁴⁰⁰ „Вижте, в цял свят, като започнете от Америка до Япония, всяка партия си има, така да се каже, обръч от фирми.“ Вж. *Интервю с Ахмед Доган*. – В: Би Ти Ви, *Шоуто на Слави*, 23.06.2005.

⁴⁰¹ „Ако мислите, че моите възможности са по-малки от на един banker, значи нямате реална представа за възможностите на един политик. През последните 15 години

силно убеждаваше да се гласува за партията му. Представи своето разбиране като световна практика, като нещо обикновено. След като водещият на интервюто Слави Трифонов констатира, че изявлението му „не е лошо в края на краищата“, потвърди тезата си за обръча от фирми. Потвърди също, че политическата сила се отплаща на фирмите за подкрепата им.

Ето го ключа, обясняващ незавършения преход и липсата на правова държава, който всички явни и неяви партньори на ДПС искат да забравят:

„Сл. Т.: Пък сега, като ни казахте това за обръча от фирми, борбата ми се изяснява по друг начин. От Европейския съюз идват едни между 3.9 и 5 милиарда евро и май е важно през чий обръч от фирми ще минат.

Ахм. Д.: ... разбира се. Значи, няма случай европейски фонд да не предполага задължителна европейска фирма, главен изпълнител, европейска консултантска фирма. Българските фирми са някъде в графата подизпълнители, на трета позиция. Това е даденост. Тези 4 милиарда 760 милиона евро примерно, които ще ги получим до 2008 – 2009 година, бъдете убедени, че рамката на фирмите вече е определена от тях. *(Това за задължителен главен изпълнител европейска фирма бе Доганова измислица – бел. авт.)*

Сл. Т.: А сега на 25-и ще определим рамката от нашите фирми.

Ахм. Д.: Разбира се. Това е естествено.

Сл. Т.: Значи, ако ние станем едни успешни бизнесмени, можем евентуално да се надяваме на добър бизнес, ако...

Ахм. Д.: Можете, да. Особено много е важно кого ще подкрепите.⁴⁰²

Ключът обяснява липсата на върховенство на закона, защото, за да ги има обръчите от фирми, тоест, за да създадат управляващите партии своя клиентела от бизнесмени и избиратели, не трябва да има закони и правосъдие, които да пречат.

сигурно половината бизнесмени, които са над средното равнище, са... или с мое съдействие, или с най-много моя усмивка.“ Вж. *Интервю с Ахмед Доган*. – В: Би Ти Ви, *Шоуто на Слави*, 23.06.2005.

⁴⁰² *Интервю с Ахмед Доган*. – В: Би Ти Ви, *Шоуто на Слави*, 23.06.2005.

След като приеха да направят правителство с мандата на Доган и да му предоставят за управление три „разходни“ министерства, Сергей Станишев с БСП и Симеон Сакскобургготски с НДСВ очевидно са били съгласни с неговата политическа философия.

Президентът Първанов премълча Догановото откровение. Зае някаква позиция месеци по-късно по време на първия вот на недоверие. Тя може да се сумира така: „Отива се с много радикални тези спрямо турците, ромите и евреите“ (според мен последните бяха споменати за обективна широта); „... трябва да направим необходимото, за да интегрираме тези етноси... Това предполага да преосмислим този прословут етнически модел. От етнополитическия му характер ние трябва да вървим към етносоциални решения“. (Това го разбирам така – етносоциални решения, един вид партийните представители на етносите крадат, защото са бедни. Затова да решим социално да им дадем, за да не го правят.) И извъртя така отговора си на въпрос за скандалната предизборна агитация на Доган: „Тази формулировка се появи преди дебата за наводненията и за ролята на една или на друга фирма. Аз не приемам подобна постановка. Винаги съм бил на принципната позиция за това, че държавата трябва да има еднакво отношение към бизнеса, без значение дали той е едър, или дребен. Винаги съм бил за това да не делим бизнеса по партийни предпочитания. Напротив, да създадем условия той да работи по еднакви правила“⁴⁰³. Нека читателят да забележи, че никъде Доган не е говорил обръча му от едри или от дребни фирми и че отдавна е прокарал разделителна черта между бизнеса, но не по партийни, а по негови лични предпочитания. Да припомним изказването му, че той лично стои в средата и около него се върти клиентелата му. С този свой отговор президентът Първанов заобикаляше внимателно същността на корупционното признание на Ахмед Доган.

В следващите месеци, включително по време на вота на недоверие, Доган продължи да разяснява пред журналисти своята политико-икономическа практика. На националната конференция на ДПС на 1 – 2 април 2006 г. твърдеше, че обръчът от фирми не е непременно корупционна схема, че се е появил „на бял свят преди пет-шест години като противодействие на олигархизма в политическия живот“, че е част от опита „да бъде преодоляна умората от дългото очакване на стратегически инвести-

---

⁴⁰³ Специално интервю с Г. Първанов. – В: БНР, 14.04.2006.

тори (!!?)“, че „обръчът“ възниква и се развива заедно с демократичното общество, пазарната икономика и конкуренцията, затова се различава от олигархизма...“. На делегатите на конференцията даде следния пример, който те нямаше как да не разберат: „Ако от една каца или бъчва махнеш само един обръч, тя протича и започва да се руши във времето“. И направи извода: „Следователно обръчът създава стабилност и сигурност на всяка система“⁴⁰⁴.

Опита се да защити ДПС, че няма фирми, което бе вярно и тривиално, защото законът забранява партиите да имат търговски участия. По собственото му признание фирмите се въртяха около самия него. Смесът на обвързаността бе ясен. И стана още по-ясен, когато той и фирмите от въпросния му обръч мародерстваха върху нещастieto на пострадалите от бедствията.

След всички тези Доганови разяснения „обръчите“ станаха нарицателно за управлението на тройната коалиция. Станаха нарицателно и за всяка корумпирана изпълнителна власт, и всеки път, когато във властта по някакъв начин участваха Доган & Сие.

Обръчите на Доган в действие

По време на дебата за първия вот на недоверие на правителството Евдокия Манева зададе следния въпрос: „Защо фирмите от обръча на ДПС са получили преобладаващия брой поръчки?“. Посочи по име и по местоположение девет такива фирми, част от тях регистрирани на един адрес. Колегите ѝ от ДСБ добавиха още 22. Сред тях имаше фирми, които изграждаха диги и почистваха корита на реки, а бяха регистрирани с основна дейност производство на горно облекло, търговия с всякакви стоки, с хляб, хлебни изделия и пресни сладкарски изделия, търговия с плодове и зеленчуци. Някои от тях бяха собственост на кметове и на роднини на политици от ДПС. Всичките бяха получили поръчки с протекции.

Обвиненията не бяха само от нас. Нашите депутати цитираха публикации от органа на БСП – вестник „Дума“. В отговор премиерът Станишев се оправда така: „Трудно може да се контролират 4000 обекта едновременно във всички детайли. Но да се направи заключение, че 250 млн. лв., които са отпуснати от държавата миналата годи-

---

⁴⁰⁴ Реч на Ахмед Доган на 6-ата национална конференция на ДПС, София, 1 – 2 април 2006.

на от предишното и от сегашното правителство и са вършили много работа, са просто хвърлени на вятъра и откраднати, е просто лъжа. Тези пари са за българските граждани, за българската икономика, за да се овладеят щетите от наводненията⁴⁰⁵. Разбира се, никой не твърдеше, че цялата сума от 250 млн. е открадната. Откраднати бяха толкова, че щетите да не бъдат преодоленни по време на мандата на тройната коалиция. Последващите бедствия от наводнения показаха, че страната е останала неподготвена да ги посрещне. Затова пък финансирането на Доган и партньори за купуване на гласове на следващите избори бе осигурено.

СПРЕНИ РЕФОРМИ – ХРОНИЧНИ КРИЗИ

В здравеопазването

Управлението на тройната коалиция превърна в хронични кризи-те, които кабинетът „Сакскобургготски“ причини в много обществени сектори. Затова в началото на февруари 2007 г. Петър Стоянов обяви, че парламентарната група на ОДС ще иска вот на недоверие едновременно за провал на кабинета в здравеопазването, социалната политика, енергетиката и сигурността. Позицията на ДСБ бе, че трябва да се търси отделно отговорност от правителството по всеки от четирите твърде различни сектора.

Здравеопазването влезе в криза, защото и първият, и вторият министър на сектора⁴⁰⁶ от правителството на НДСВ спряха реформите по средата. Това призна д-р Емил Райнов от БСП. Още преди да стане заместник-министър на здравеопазването и председател на Управителния съвет на НЗОК, той констатира, че кризата е „огромна“, и посочи причината, защото здравната реформа е на изходната си точка отпреди четири години.⁴⁰⁷ С други думи, тази реформа е на същата точка, на която е била заварена в 2001 г.

---

⁴⁰⁵ *Изказване на С. Станишев.* Народно събрание на Република България. Стенограми от пленарни заседания. 108-о заседание. София, сряда, 19.04.2006.

⁴⁰⁶ Персонална отговорност за това носят докторът Божидар Финков и икономистът Славчо Богоев от НДСВ, които последователно бяха министри на здравеопазването в кабинета „Сакскобургготски“.

⁴⁰⁷ *Изказване на Ив. Костов.* Народно събрание на Република България. Стенограми от пленарни заседания. 223-то заседание. София, сряда, 28.02.2007.